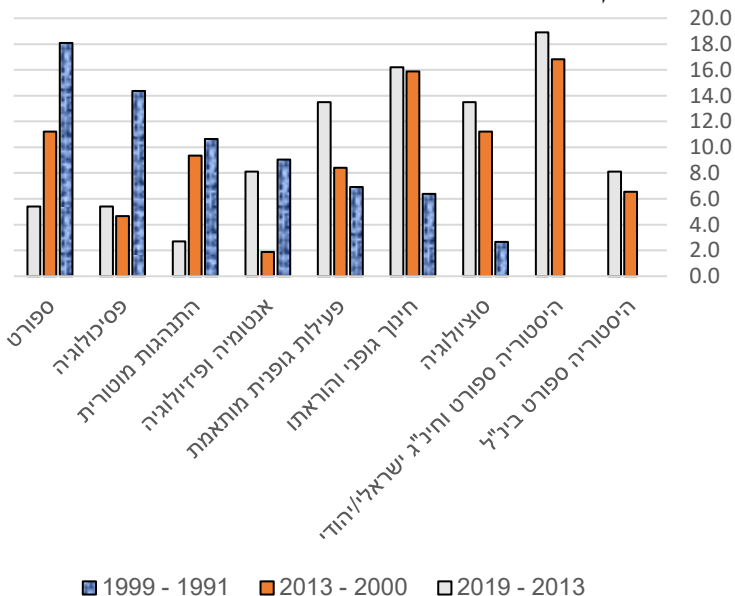

דבר העורך

עם פרוס שנת 2020, מצאתי לנכון להתייחס למספר היבטים שקשורים בתרומה האקדמית של כתב העת *בתנועה* במהלך שלושת העשורים לקיומו. כתב העת הושק בשנת 1991, כשקברניטי המכללה לחינוך גופני בוינגיט באותה עת זיהו חסר בפרסומים אקדמיים בשפה העברית בתחומי הדעת הנושקים לחינוך גופני, תנועה וספורט. כמכללה להכשרת כוח אדם מקצועי בתחומים אלה, ולנוכח העובדה שאז כהיום מרבית הפרסומים של חברי הסגל האקדמי הם באנגלית, נדרשה במה לפרסום הגיגים, ממצאי מחקר אקדמי שיאפשר לעודד שיח אקדמי מושכל בתחומי הדעת המגוונים של מדעי החינוך הגופני, התנועה והספורט. כל זאת, באופן שיהיה נגיש לקהל שאיננו שולט באנגלית. מאז החוברת הראשונה ועד היום התפרסו בסה"כ 12 כרכים של כתב העת כשכל כרך בן ארבעה גיליונות, בתדירות שבין גיליון לשניים בשנה. בכל גיליון בין 4 ל-7 מאמרים. במהלך שני השלישים הראשונים של המילניום (2000 – 2013) התפרסמו ממוצע של 7.6 מאמרים בשנה ואילו בשליש האחרון (2014 – 2019) ממוצע של 6.6 בשנה. עד שלהי שנת 2017 כתב העת התפרסם כחוברת מודפסת, ואילו החל משנת 2018 יוצא כתב העת במתכונת פתוחה לציבור (Open access), באינטרנט, בנוסף למהדורה מודפסת מוגבלת בהיקפה. כתב העת מוכר על ידי מלי"ג לצרכי קידום אקדמי, ולכן מפרסמים בו מגוון רחב של חברי סגל אקדמי וסטודנטים ששייכים לאוניברסיטאות ומכללות ברחבי הארץ. מבחינת תחומי הדעת המרכזיים בהם עוסקים המאמרים בכתב העת, הרי שבמהלך השנים חלו שינויים בולטים כפי שניתן ללמוד מאיור 1.

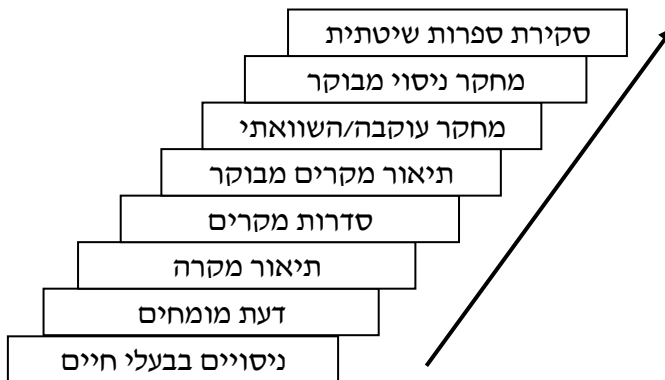

איור 1: אחוז מאמרים בתחומי דעת עיקריים לתקופה בחיי כתב העת *בתנועה* * הנתונים מהתקופות 1991-1999 ו-2000-2013 נלקחו ממאמרם של לידור וטלמור, 2014

בעיקר ניתן להבחין בהפחתה הדרגתית של אחוז המאמרים בתחומי הספורט, הפסיכולוגיה, ההתנהגות המוטורית והאנטומיה ופיזיולוגיה, לעומת גדילה הדרגתית של אחוז המאמרים בתחומי פעילות גופנית מותאמת, חינוך גופני והוראתו, סוציולוגיה והיסטוריה של הספורט היהודי/ישראלי והבינלאומי. כפי שכבר צוין, יש להניח שמיעוט המאמרים בתחומים שפחתה בהם הפעילות נובעת מהדרישה הגוברת והולכת על אנשי האקדמיה בעיקר בתחומי מדעי החיים וההתנהגות לפרסם באנגלית על מנת לבסס את קידומם האקדמי, דבר שלא משאיר להם זמן לפרסם גם לציבור הקוראים עברית.

כתב העת *בתנועה* מפרסם מאמרים מכמה סוגים: הבעת דעה, מחקר מקורי, סקירת ספרות שיטתית או תיאורית, סקירת ספרות היסטורית או סוציולוגית, ותיאור מקרה. למעט סקירת הספרות ההיסטורית או סוציולוגית כל שאר סוגי המאמרים נכללים בתוך הקטגוריות המקובלות בתרבות של פיתוח והנגשת ידע עובדתי או נסמך ראיות בפרקטיקה המקצועית (EBP: Evidence based practice). תרבות אקדמית זו מבוססת על פועלו של הרופא ארצ'י קוכראן, ומוגדרת כ"שימוש מוסרי, מושכל ומוגדר בבירור בראיות המחקריות העכשוויות הטובות ביותר כדי לקבל החלטות על טיפול בחולים פרטניים" (Sackett, Rosenberg, Gray, Haynes, & Richardson, 1996, p. 71). שדמי וחבי (2015) מציינים "במסגרת של פרקטיקה מבוססת ראיות החלטות קליניות מתקבלות על בסיס מומחיות קלינית ועל בסיס נתונים מהימנים, תוך התייחסות לערכי הלקוח/ה ולהעדפותיה/ה". כלומר ההחלטות הקליניות צריכות להתבסס על שלושה מעגלי ידע: הידע מבוסס למידה וניסיון של בעל המקצוע, הידע מבוסס חוויות חיים אישיות של הלקוח וידע מבוסס ראיות מחקריות שנלקח מהספרות המדעית-מקצועית.

בעוד הידע מבוסס חוויות חיים וניסיון זמין בהקשר הקליני, הרי שאת הידע מבוסס הראיות המחקריות יש לאתר ולדלות ממאגרי מידע של ספרות מדעית. כיום, בעידן האינטרנט היכולת לאתר ולדלות מחקר מדעי זמין למרבית אנשי המקצוע בכל תחום שהוא, לרבות בתחומי החינוך הגופני, התנועה והספורט. יחד עם זאת חשוב מאוד להכיר את רמות ההוכחה של הספרות המדעית, כפי שמפורט באיור 2.

איור 2: רמות הוכחה של מחקר מדעי, מותאם (Sackett et al., 1996)

מבדיקה מדגמית של 40 המאמרים שהתפרסמו בכתב העת *בתנועה* במהלך שבע השנים האחרונות (2013 – 2019), עולה ש-18 מאמרים (45%) הם של מחקר עוקבה/השוואתי. בנוסף נמצאו שלוש סקירות ספרות שיטתיות (7.5%) ותיאור מקרה אחד (2.5%). שאר המאמרים כללו הבעת עמדה או סקירות תיאוריות בתחומי סוציולוגיה, היסטוריה ופילוסופיה. מכאן שישנו חסר בפרסומים הנכללים ברמות הגבוהות של ביסוס ראיות (ניסויים אקראיים וסקירות שיטתיות). מן הראוי להאיץ בחוקרים לפרסם סוג כזה של מאמרים גם לטובת הציבור קורא העברית.

מקורות

לידור, ר., וטלמור, ר. (2014). "בתנועה – כתב עת למדעי החינוך הגופני והספורט": ניתוח ביבליומטרי וסיכום של העשור השני ותחילת השלישי (2000 - 2013). *בתנועה – כתב עת למדעי החינוך הגופני והספורט*, 4, 399 - 415.

שדמי, א., בן-ששון, א., דרך-זהבי, ע., זק"ש, ד., ורועה, ד. (2015). *פרקטיקה מבוססת ראיות במדעי הבריאות והרווחה: תיאוריה למעשה*. חיפה: פרדס.

Sackett D. L, Rosenberg, W. M., Gray, J. A., Haynes, R. B., & Richardson, W. S. (1996). Evidence based medicine: what it is and what it isn't. *British Medical Journal* 13, 312(7023): 71-2.

ישעיהו הוצלר